

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ ТА РЕГІОНАЛІСТИКИ

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

**СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА РАЙОНОЛОГІЯ ТА
ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ**

Вид дисципліни (за компонентом ОПП): вибіркова

Освітньо-професійна програма: Географія

Спеціальність: 106 Географія

Галузь знань: 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою: географічний

Мова навчання: українська

Розробник: д. геогр. н., професор Джаман В. О.

Профайл викладача:

[http://www.geoukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[1594\]\[caf_pers_id\]=2051&commands\[1594\]=item](http://www.geoukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1594][caf_pers_id]=2051&commands[1594]=item)

Контактний телефон: (0372) 58-48-47, 0958758881

E-mail: v.dzhaman@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle: <https://moodle.chnu.edu.ua/enrol/index.php?id=3901>

Консультації:

Вид консультацій	День проведення	Час проведення
Очні консультації	вівторок	11.30 – 13.00

Зміст

1. Загальна інформація.
2. Анотація до курсу.
3. Мета і завдання курсу.
4. Результати навчання (компетентності).
5. Організація навчання курсу.
6. Опис навчальної дисципліни.
7. Система оцінювання курсу
8. Рекомендована література.

1. Загальна інформація.

Назва дисципліни	Суспільно-географічна районологія та основи регіональної політики
Викладач	доктор географічних наук, професор Джаман Василь Олексійович;
Контактні телефони	0958758881
e-mail	1) vasyl_dzhaman@ukr.net 2) v.dzhaman@chnu.edu.ua
Формат дисципліни	семестровий (10 семестр)
Обсяг дисципліни	5 кредитів / 150 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	вівторок 11.30 – 13.00.

2. Анотація до курсу.

Навчальна дисципліна «Суспільно-географічна районологія та основи регіональної політики» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін за освітнім рівнем «магістр», що пропонується в рамках циклу загальної підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти на першому році навчання. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження проблем районування території та основ регіональної політики і спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про особливості збалансованого розвитку і територіальної організації продуктивних сил і суспільства загалом, раціонального використання природних ресурсів і охорони оточуючого середовища, взаємодії природи і суспільства в системі «Природа – Людина – Господарство», вдосконалення вмінь та навичок регіональних досліджень набутих під час вивчення дотичних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр».

3. Мета і завдання курсу.

Метою дисципліни є формування у майбутніх фахівців знань і навичок, необхідних для комплексного дослідження господарства регіонів, соціально-економічного районування територій різних масштабів, теоретичних основ управління розвитком регіону, прийняття відповідних управлінських рішень.

Основні **завдання** вивчення дисципліни:

- розкрити поняттєво-термінологічний апарат суспільно-географічної районології;
- проаналізувати історію формування вітчизняних районологічних знань;
- висвітлити наукові засади вивчення процесу суспільно-географічного районоутворення;
- розкрити методiku дослідження структури суспільно-географічного району;
- розкрити зміст методу суспільно-географічного районування;
- охарактеризувати зарубіжний досвід районування;
- розкрити поняттєво-термінологічний апарат регіональної політики;
- розкрити методичні підходи до оцінки рівнів соціально-економічного розвитку регіонів;
- розкрити основні засади державної стратегії регіонального розвитку;
- розкрити систему планування та прогнозування розвитку регіону;
- розкрити зміст основних напрямів регіональної політики в Україні.

4. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

СК 4. Здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня.

СК 5. Здатність здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню геоекологічну й суспільно-географічну експертизу та моніторинг.

СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

Програмні результати (ПР) навчання:

ПР 5. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.

ПР 6. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

ПР 7. Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.

ПР 8. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.

ПР 9. Проводити фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, здійснювати їхню геоекологічну і соціально-економічну експертизу та моніторинг.

ПР 11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.

5. Організація навчання курсу.

Вид заняття	Обсяг курсу
Загальна кількість годин	150
у т.ч.:	
лекції	30
практичні роботи (семінарські)	15
самостійна робота	105
<i>Ознаки курсу:</i>	
Курс (рік навчання)	1 (5)
Семестр	2 (10)
Нормативний/вибірковий	вибірковий

Методи навчання:

- словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо),
- практичні заняття,
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо),
- робота з книгою: навчально-методичною, науковою,
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні),
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

[illegible]

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи суспільно-географічної районології та регіонального розвитку.											
Тема 1. Вступ. Предмет, метод і завдання дисципліни «Суспільно-географічна районологія та основи регіональної політики».	16	4	2			10						
Тема 2. Суспільно-географічне районування та територіальна організація господарства.	21	4	2			15						
Тема 3. Види і схеми суспільно-географічного районування території України.	19	4				15						
Тема 4. Загальні положення регіональної політики: суть, особливості і основні завдання.	19	4	3			12						
Разом за ЗМ1	75	16	7			52						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Конструктивні суспільно-географічні проблеми регіонального розвитку											
Тема 5. Проблеми оцінки сучасної регіональної політики в Україні.	19	4	2			13						
Тема 6. Проблема суспільно-географічної оцінки території як матеріальної бази регіонального розвитку.	20	3	2			15						
Тема 7. Концепція раціонального розміщення продуктивних сил України.	16	4	2			10						
Тема 8. Проблема стратегічного планування сталого і збалансованого регіонального розвитку.	20	3	2			15						
Разом за ЗМ 2	75	14	8			53						
Усього годин	150	30	15			105						

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№	Назва теми
1	Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.
2	Територіальний поділ праці й спеціалізація суспільно-географічних районів. Регіон у системі територіального поділу праці.
3	Теоретичні основи і методологічні аспекти регіональної економіки. Теорії економічного розвитку регіонів.
4	Суспільно-географічна концепція регіонального розвитку України.
5	Методика оцінки передумов і чинників формування та реалізації регіональної політики в Україні.
6	Проблема функціональної цілісності процесу регіонального розвитку.
7	Концепція регіонального управління соціально-економічним розвитком України.

6.4. Зміст завдань самостійної роботи:

1. Проблема суспільно-географічного районування України.
2. Проблема раціонального і оптимального розміщення продуктивних сил.
3. Проблемні території України.
4. Проблема регулювання регіональним природокористуванням.
5. Проблема управління трудовими ресурсами та розселенням населення регіону.
6. Проблема управління міжгалузевим регіональним виробничо-інфраструктурним комплексом.
7. Проблема управління міжгалузевим регіональним соціально-інфраструктурним комплексом.
8. Проблема управління містом.
9. Проблема бюджетно-фінансового регулювання регіональним розвитком.
10. Проблема територіальної організації національної безпеки України.
11. Проблема удосконалення рівнів управління регіональним розвитком України.
12. Проблема використання Україною зарубіжного досвіду здійснення регіональної політики та регіонального розвитку.

7. Система оцінювання курсу

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- реферати;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми поточного та підсумкового контролю

Формами поточного контролю є письмова (практична, контрольна) робота, відповідь студента та ін.

Формою підсумкового контролю є іспит.

8. Література:

8 а. Основна література:

1. Мезенцева Н. І., Мезенцев К. В. Суспільно-географічне районування України. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
2. Пістун М. Д. Суспільно-географічне районування України. Текст лекцій. – К.: ВЦ «Київський університет», 2000. – 41 с.
3. Пістун М. Д., Мезенцев К. В., Тьорло В. О. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.

4. Пістун М. Д., Мельничук А. Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку України: Навчальний посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. – 290 с.

8 б. Додаткова література:

5. **Джаман В. О.** Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
6. **Джаман В. О.** Методологічні засади дослідження відповідності систем розселення територіальній структурі суспільно-географічних комплексів // Економічна та соціальна географія: Наук. зб. – К., 2004. – Вип. 55. – С. 87-92.
7. **Джаман В. О.** Міста – опорні центри територіальних систем розселення слабоурбанізованих регіонів (на матеріалах Західної України) // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Вип. 199: Географія. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 116-124.
8. **Джаман В. О.** Територіальна структура систем розселення – каркас просторової організації суспільно-географічних комплексів // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – Вінниця: Антекс – УЛТД, 2004. – Вип. 4. – С. 101-107.
9. **Джаман В., Гігейчук С.** Суспільно-географічне районування території України: історія та перспективи // Історія української географії та картографії. – Тернопіль, 2007. – С. 134-138.
10. **Джаман В. О., Джаман Я. В.** Суспільно-географічне районування як методичний підхід управління регіональним розвитком території України // Регіон – 2022: стратегія оптимального розвитку : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 листопада 2022 р.). – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – С. 27-29.
11. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Навчальний посібник. – К.: Вид. Паливода А.В., 2006.
12. Іщук С. І., Гладкий О. В. Регіональна економіка. – К.: Знання, 2013.
13. Клиновий Д. В., Пепа Т. В. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.

14. Коваль Я. В., Антоненко І. Я. Регіональна економіка: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2005.
15. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 253 с.
16. Олійник Я. Б. та ін. Регіональна економіка. – К., 2007. – 444 с.
17. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком. – К.: Вища школа, 2000. – 224 с.
18. Хвесик М. А., Горбач Л. М., Пастушенко П. П. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005.
19. **Dzhaman V.**, Koliadynskyy P. Big Towns: Territorial-Functional Organization and Strategy of Development (the Case of Chernivtsi). – Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. – 226 p.
20. **Dzhaman V.**, Czaplinska A., Dzhaman Ya. International functions large Cities of Ukraine (on the Chernivtsi Example) // Slupskie Prace Geograficzne. – Nr. 14. – Slupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Slupsku, 2017. – S. 61-78.
21. Czaplinski P., **Dzhaman V.** Problems of the Ukrainian labor market // Journal of Geography, Politics and Society. – 2019. – Vol. 9, No 4. – P. 24-34.

Розробник:

д.геогр.н., проф. Джаман В.О.